

**

**Międzynarodowa konferencja naukowa:
„To idzie młodość”. Młodzież w ideologii i praktyce
komunizmu, Radzyń Podlaski, 28-29 IX 2015 r.**

Dzięki staraniom Archiwum Państwowego w Lublinie Oddział w Radzynie Podlaskim oraz Towarzystwa Nauki i Kultury „Libra”, we wrześniu bieżącego roku doszło do bardzo ciekawego, stojącego na wysokim poziomie merytorycznym, spotkania historyków reprezentujących kilka narodowości. Tematem przewodnim konferencji, która odbyła się w Oranżerii w Radzynie Podlaskim była rola i znaczenie młodzieży (różnie definiowanej w zależności od spojrzenia na temat) w państwach komunistycznych. Wielką zaletą konferencji było to, że swoje badania, uwagi i przemyślenia mogli wymienić w bezpośredniej rozmowie naukowcy z różnych krajów. Wielką pomoc w tym zakresie wyświadczył dr Artur Górak, który służył nieocenioną pomocą jako tłumacz zarówno dla strony polskiej jak i ukraińskiej oraz rosyjskiej.

Obrady podzielono na kilka sekcji, co ułatwiło organizatorom sprawne ich przeprowadzenie, mimo tego, że zaplanowano aż trzydzieści dwa referaty. Konferencję rozpoczęła sekcja „Teoria młodości komunistycznej”, w której głos zabrali dr Anna Idzikowska-Czubaj (UAM w Poznaniu) z referatem „Szczęśliwe pokolenie Polski Ludowej”, czyli o komunistycznym młocie młodości i mgr Andrzej Czyżewski (IPN w Łodzi) „Młodzi, niewinni, bohaterzy, nasimartyrologia polskiej młodzieży jako element strategii legitymizacyjnych władzy komunistycznej”. Był to intrygujący i ciekawy początek konferencji, który uwypuklił to, że jak różnych perspektyw można badać ruch komunistyczny.

Po teoretycznym wprowadzeniu w zagadnienie i zaprezentowaniu mechanizmów tworzenia „mitu młodego komunisty” głos zabrali badacze z Rosji i Ukrainy. Ich niebywale ciekawe ustalenia, zupełnie nieznane (bądź mało znaczne) w Polsce przedstawiono w ramach sekcji „Matryca sowiecka i jej wpływ”. Naturalnie chodziło o wpływ na kraje i społeczeństwa, które od 1944/45 r. znalazły się pod bezpośrednią kontrolą Moskwy. Analizy „sowieckiego wzorca” podjęli się dr Роман Любавський (Charkowski Narodowy Uniwer-

syttet, Ukraina), *Радянські ігри для робітничої молоді в 1920-1930-ті роки*, dr Ludmiła Mazur, dr Oleg Gorbachev (Uralski Uniwersytet Federalny, Jekaterynburg, Rosja), *Career strategies and socio-demographic face of the party youth (based on the All-Russian Communist-Party census 1922-1924)*, dr Paweł Kung (Rosyjski Państwowy Humanistyczny Uniwersytet, Moskwa, Rosja), *Ячейка Комсомола архивного управления в 20-е годы XX века* oraz dr Дмитро Миколенко (Charkowski Narodowy Uniwersytet, Ukraina), *Під впливом чи всупереч офіційній ідеології: молода поросль різних генерацій радянських істориків-славістів про болгарські державотворчі процеси 1886–1894 pp.* Należy dodać, że były to bardzo dobrze przygotowane referaty, które wzbudziły długą, także kularową dyskusję. Jeszcze raz okazało się, że perspektywa „sowiecka”, chociażby przez sam fakt długości trwania stalinizmu, jest jednak nieco odmienna od polskiej perspektywy.

Kolejna część obrad odbywał się pod nazwą „W podziemiu komunistycznym”. Dotyczyła sytuacji, gdy komuniści przed II wojną światową nie mogli cieszyć się swobodną działalnością polityczną, a jednak niejako na nowo próbowali zaistnieć w świadomości społecznej. Swoje badania zaprezentowali mgr Adam Radosław Suława (Uniwersytet Warszawski), *“Młodziej Komunist” (“Małady Kamunist”) jako organ prasowy Komitetu Centralnego Komunistycznego Związku Młodzieży Zachodniej Białorusi (KC KZMZB)*, dr Paweł Borek (Państwowa Szkoła Wyższa, Biała Podlaska), *Agitacja komunistyczna wśród poborowych w okresie międzywojennym*, dr hab. Grzegorz Zackiewicz (Uniwersytet w Białymstoku), *Komunistyczna infiltracja środowisk młodzieży syndykalistycznej w II Rzeczypospolitej* i dr Andrzej Wróbel (Archiwum Państwowe, Piotrków Trybunalski), *Procesy tomaszowskich działaczy Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej przed Sądem Okręgowym w Piotrkowie Trybunalskim*.

Kolejna grupa prelegentów zajęła się omówieniem ruchu komunistycznego, roli młodych komunistów, już w nowych, powojennych warunkach. Dużą uwagę skierowano na proces formowania, wychowania młodych ludzi w tworzonej Polsce Ludowej. Swoimi spostrzeżeniami w ramach sekcji „To idzie młodość” podzielili się dr Tomasz Osiński (Instytut Pamięci Narodowej, Lublin), *„W pałacu byłego obszarnika...”. Ziemiańskie dwory i pałace jako miejsca wychowywania „nowego społeczeństwa” po 1944 r.*, mgr Łukasz Bertram (Uniwersytet Warszawski), *Wyrastanie z pałacu. Analiza narracji biograficznej Marii Eiger-Kamińskiej (1897-1983)*, mgr Emilia Świętochowska (Instytut Pamięci Narodowej, Białystok), *Uroczystości szkolne jako forma indoktrynacji uczniów w latach 1945-1956 (na przykładzie woj. białostockiego)*, mgr Marcin

Sroka (Uniwersytet Opolski), *Młodzież w polityce KW PZPR w Opolu w latach 1950-1990* i dr hab. Sabina Bober (Katolicki Uniwersytet Lubelski), *Niezależne organizacje młodzieżowe na celowniku władzy komunistycznej w epoce stalinowskiej*.

Dalsze obrady, niejako poruszając się po osi czasu, dotyczyły młodzieży akademickiej w PRL. Historycy starali się naświetlić sposoby oddziaływania komunistów na młodych ludzi, którzy rozpoczynali swoją edukację na poziomie akademickim. Sekcji nadano nazwę „Wobec młodzieży akademickiej”. Słuchacze wysłuchali dr Pawła Libery (Polska Akademia Nauk, Warszawa), *Henryk Dembiński i wileńska lewica akademicka*, dr Marcina Kruszyńskiego (Instytut Pamięci Narodowej, Lublin): *Długie trwanie niemocy. Ideowe organizacje studenckie na przykładzie lubelskiego UMCS (1944-1989)*, dr Konrada Rokickiego (Instytut Pamięci Narodowej; Warszawski Uniwersytet Medyczny), *Nadzór polityczny nad klubami studenckimi w Warszawie*, dr hab. Elżbiety Wojcieszek (Instytut Pamięci Narodowej, Poznań), *Władze wobec poznańskiego Zrzeszenia Studentów Katolików (1957-1958)* oraz dr Rafała Łatki (Uniwersytet Jagielloński, Kraków), *Duszpasterstwo akademickie w polityce władz PRL w latach 1970- 1989 na przykładzie województwa krakowskiego*.

Kolejna sekcja koncentrował się na komunistycznych organizacjach młodzieżowych afiliowanych pod różnymi nazwami przy PZPR. Starano się zaprezentować ścieżki karier politycznych, motywacje do wstępowania do tych organizacji i mechanizmy ich kontroli ze strony „Przewodniej Siły Narodu”. W ramach sekcji „To idzie młodość” przemawiali dr hab. Mirosław Szumiło (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin), *Szefowie młodzieżówki komunistycznej w Polsce 1944-1990*, dr Katarzyna Zawadka (Instytut Pamięci Narodowej, Lublin), *Partyjna „młodzież”. Słuchacze Szkoły Partyjnej przy KC PZPR*, mgr Filip Gończyński-Jussis (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin), *Koła Szkolne Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej (1975-1990): założenia i praktyka działalności*, dr Tomasz Matuszak (Archiwum Państwowe, Piotrków Trybunalski), *Działalność młodzieży w ramach Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej na terenie województwa piotrkowskiego w latach 1975-1990* oraz mgr Maciej Roman Hubka (Archiwum Państwowe, Piotrków Trybunalski), *Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej w województwie piotrkowskim. Działalność i pozostałość aktowa*.

Ostatnim akcentem obrad były referaty wygłoszone w ramach sekcji „Przyszłość komunizmu”. Badacze analizowali jak wyglądały próby „reanimowania” wędnącej ideologii komunistycznej, jak starano się (chyba już bez wiary w sukces) przyciągnąć polską

młodzież do PZPR w latach 80. Swoimi spostrzeżeniami podzieli się ze słuchaczami mgr Tomasz Leszkowicz (Polska Akademia Nauk, Warszawa), *Historyczna tabula rasa? Zabiegi aparatu propagandowego w latach 60. na rzecz zaszczepienia młodzieży "nowej pamięci"*, dr Bogusław Tracz (Instytut Pamięci Narodowej, Katowice), *Powstrzymać dywersję moralną. Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, organizacje społeczno-polityczne i instytucje wychowawcze państwa wobec przemian kultury młodzieżowej i stylu życia młodzieży w Polsce lat 60.-70. XX w.*, dr hab. Dariusz Magier (Archiwum Państwowe, Lublin; Państwowa Szkoła Wyższa, Biała Podlaska), dr Michał Mroczek (Instytut Pamięci Narodowej, Lublin), *Awangarda XXI w. – w poszukiwaniu nowego modelu „pasa transmisyjnego”*.

Na zakończenie konferencji organizatorzy, dzięki uprzejmości Macieja Hubki i Andrzeja Wróbla z Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim, zaprezentowali trzymający w napięciu trailer filmu dokumentalno-fabularnego pod tytułem „Bo ta, co nie zginęła... 1945 r.”¹ Film ten, podobnie jak mobilna wystawa materiałów archiwalnych, drukowana wraz z komentarzem na plan-szach dużego formatu, jest elementem projektu edukacyjnego realizowanego przez Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim, przy wsparciu i pod patronatem Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Treścią projektu są wydarzenia z pierwszych lat powojennych w regionie piotrkowskim, a zatem kształtowanie się struktur władzy, kwestie podziemia antykomunistycznego, jak również realia społeczne i gospodarcze.

Podsumowując, konferencja była ważnym wydarzeniem naukowym. Pozwoliła zorientować się słuchaczom w niektórych kierunkach badań nad ideą komunistyczną, szczególnie nad zagadnieniami „młodzieży komunistycznej”. Za wielką wartość uznaję przybycie do Radzyna badaczy z Rosji i Ukrainy, bowiem zaprezentowali bardzo ciekawe referaty, oparte na bardzo trudno dostępnych dla naukowców z Polski źródłach.

Na koniec należy podkreślić, że była to już trzecia konferencja organizowana przez Archiwum Państwowe w Radzynie Podlaskim i Towarzystwo „Libra”. Warto podkreślić fakt, że dwie pierwsze konferencje doczekały się już wydań książkowych. Mam na myśli publikacje: „Partia komunistyczna w Polsce. Struktury – ludzie – dokumentacja”, red. D. Magier (Lublin-Radzyn Podlaski 2012) oraz książkę „Elity komunistyczne w Polsce”, red. M. Szumiło i M. Żukowski (Warszawa-Lublin 2015). Organizatorzy zapowiedzieli,

¹ Więcej informacji o filmie: http://www.piotrkow-tryb.ap.gov.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=395&Itemid=4.

że owocem omawianej konferencji będzie kolejna książka, która powinna ukazać się drukiem w przyszłym roku.

Marcin Żukowski
(Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Gdańsku)